

Z A B E L E Š K A

o razgovoru predsednika SFRJ Josipa Broza Tita sa predsednikom Spoljnopolitičkog komiteta Senata SAD, JAMES WILLIAM FULBRIGHTom, na Brdu 14. novembra 1964.

Razgovorima prisustvovali:

sa jugoslovenske strane - Vladimir Popović, predsednik Odbora za spoljne poslove i medjunarodne odnose Saveznog veća Savezne skupštine; Bogdan Crnobrnja, generalni sekretar Predsednika Republike i Dr Milan Bulajić, savetnik u DSIP-u,

sa američke strane - C. Burke Elbrich, ambasador SAD u Beogradu i Seth Tillman, savetnik u Spoljnopolitičkom komitetu Senata SAD.

U uvodom delu razgovora senator Fulbrajt je primetio da je u Jugoslaviji bio samo kratko vreme 1929; zahvalio se na prijemu i na programu koji mu je domaćin Vladimir Popović pripremio.

Predsednik Republike izražava zadovoljstvo što ima priliku da razgovara sa senatorom, čestita na pobedi predsednika Džonsona na izborima, koji su pokazali da američki narod želi mir, dodaje da će sada biti lakše rešavati pojedine medjunarodne probleme, da će doći do bolje saradnje u medjunarodnim odnosima i razvijanja politike miroljubive koegzistencije.

Senator je podsetio da je predsednik Džonson bio njegov lider u Senatu i izrazio je čvrsto uverenje da je on za nastavljanje Kenedijeve politike, da se sada mudrost sastoji u tome kako to ostvariti. Upozorava na ograničenja mogućnosti Sjedinjenih Država, koja potiču iz mnogih nasledja prošlosti, slabog poznavanja Evrope i drugih zemalja. Iako je on predsednik Spoljnopolitičkog komiteta Senata sada mu se ukazala prva mogućnost da poseti Jugoslaviju. Njegove kolege imaju još manje mogućnosti, što predstavlja veliki hendikep. Izjavljuje da veruje u koegzistenciju. Ali, i njegova gledanja o Jugoslaviji bila su donekle prejudicirana, zasnovana često na dezinformisanosti. U toku protekle nedelje dosta je naučio o Jugoslaviji iz razgovora sa ljudima, upoznavajući se sa organizacijom vlasti. Ono što je video u Jugoslaviji veoma je ohrabrujuće. Naročito mu se sviđa odlučnost Jugoslovena da brane svoju nezavisnost.

Predsednik Republike je rekao da je u poslednje vreme Jugoslaviju skoro svake godine pogadjala neka elementarna nepogoda /Skoplje 1963., poplave ove godine i sl/, što nanosi milijardske štete. Izrazio je mišljenje da će poseta Jugoslaviji omogućiti senatoru Fulbrajtu da se upozna sa našim prilikama i izvrši korisnu razmenu mišljenja o raznim problemima. Izražava spremnost da odgovori na pitanja koja interesuju g. Fulbrajta.

Napominje da je prošle godine u Vašingtonu imao vrlo korisne i značajne razgovore sa pok. predsednikom Kenedijem, koji su ga, kao i ličnost predsednika Kenedija, impresionirali. Sa zadovoljstvom konstatuje da postoji namera da se politika Kenedija nastavi. To će omogućiti da saradnja između dve zemlje bude bolja nego u prošlosti.

Senator kaže da ga interesuju dva krupna problema: prvo, situacija u Sovjetskom Savezu, i drugo, politika predsednika Francuske, De Gola, i nemački problem.

Odgovarajući na prvo pitanje Predsednik je rekao da misli da promene u Sovjetskom Savezu ne bi trebalo dramatičizovati. Duboko je uveren da neće biti bitnih promena u spoljnoj politici sovjetske Vlade. Naime, sovjetski rukovodioci neće odstupiti od političkog kursa Hruščova, jer je ta politika prihvaćena u svetu i dala dobre rezultate. To je politika mira i približavanja gledišta putem pregovaranja. Mi smo, razume se, bili prijatelji sa Hruščovom. Hruščov je bio čovek sa kojim se moglo otvoreno razgovarati, mogle su mu se reći i stvari koje mu se nisu svidjale. On je mnogo doprineo da se uklone neke negativne stvari. Doduše, s njim nismo imali najbolje iskustvo prvih godina, 1956 - 1958. Medjutim, mi visoko cenimo njegovu inicijativu i hrabrost da dodje u Beograd i sa nama razgovara o likvidaciji stanja koje je

stvorio Staljin. Za nas je ovako brza smena Hruščova predstavljala iznenadjenje. Predsednik kaže da nije ništa znao unapred o toj promeni i da nije očekivao ovako brzu promenu.

Kada se pitanje posmatra sa aspekta unutrašnje politike Sovjetskog Saveza mora se reći da je smenjivanje Hruščova unutrašnja stvar SSSR. Komunistička partija i Centralni komitet KP SS su nadležni da odluče koga će postaviti na koje rukovodeće mesto. Protiv toga ne možemo biti, jer oni najbolje poznaju unutrašnju situaciju u svojoj zemlji i svoj unutrašnji razvitak.

Što se, pak, tiče spoljnopolitičkog aspekta mogli bi reći da nije samo unutrašnja stvar kada jedna ličnost, kao što je Hruščov, bez objašnjenja nestane sa političke scene. Naročito kada se radi o sudbini ličnosti koja je stekla takav ugled, imamo pravo da pitamo o čemu se radi, jer to interesuje ceo svet.

U slučaju Hruščova stvari se nisu odvijale kako se to obično misli. Nije bilo zavere ni puča. U CK se vodila prilično normalna diskusija i kada je Hruščov video da većina CK nije sa njim izveo je potreban zaključak i odlučio da sam podnese ostavku. Jedino što bismo mogli da primetimo jeste da se cela stvar mogla sprovesti na drugačiji način, što bi bilo korisnije i za njih i za druge. Prigovaramo, prema tome, jedino metodu koji je bio primenjen prilikom smenjivanja sovjetskog premijera. Naime,

cela stvar je izvedena u isuviše uskom krugu, iako je sastav CK prilično širok. Trebalo je možda pitanje rešiti pred licem celog sveta. Da je tako učinjeno ne bi bilo negativnih posledica niti bi se pojavila nerazumevanja do kojih je došlo.

U sovjetsko-jugoslovenskim odnosima nije došlo ni do kakvih promena. Ta činjenica može da služi kao pokazatelj odnosa sa drugim zemljama. Hruščov nije žrtva kineske politike, kako se misli u nekim zemljama. Možda je postojao izvestan neznačajan elemenat i toga, ali kod smenjivanja Hruščova to nije igralo presudnu ulogu. Jer, kada bi to bilo tako onda bi sada politika Sovjetskog Saveza prema Jugoslaviji bila lošija, s obzirom da se Jugoslavija nalazi u oštrijem sukobu sa Kinom. Naprotiv, sovjetska politika prema Jugoslaviji je dobra, odnosi sa SSSR se veoma dobro razvijaju i verujemo da će to biti slučaj i u budućnosti, jer su sovjetski rukovodioci realisti. Varaju se oni koji misle da će Sovjetski Savez ići na ustupke, na neke dalekosežne kompromise, odnosno da će kapitulirati pred kineskim stavovima.

Prema tome, sve skupa govori da smena Hruščova neće uticati na dalji razvoj sovjetske spoljne politike. Sadašnje rukovodstvo želi da nastavi istu politiku, jer tu politiku nije vodio samo Hruščov, on ju je stvarao uz pomoć ostalih.

Osnovni razlog smenjivanja Hruščova se nalazi u unutrašnjoj politici /stanje u poljoprivredi i sl./, unu-

trašnjim teškoćama. Jedan od bitnih spoljnopolitičkih faktora, međutim, predstavlja činjenica da konstruktivni i miroljubivi predlozi Hruščova nisu nailazili na razumevanje zapadnih zemalja, uključujući i Sjedinjene Države. Da je tog razumevanja bilo više, unutrašnji razlozi, verovatno, ne bi mogli igrati takvu ulogu.

Senator je na to primetio da mu se čini da su se sovjetsko-američki odnosi povoljno razvijali.

Predsednik je u nastavku odgovorio da je između SAD i SSSR ostalo dosta spornih pitanja kao, primera radi, razoružanje, stvaranje multilateralnih nuklearnih snaga, trgovina, embargo i druga pitanja.

U nemačkom pitanju Hruščov je pravio koncesije, dosta je odstupio od ranije politike čvrstog kursa. Zahvaljujući njemu nemačko pitanje je ublaženo i stavljeno u drugi plan. Akutno pitanje Berlina, koje je pretilo miru u svetu, da dovede do sukoba Istoka i Zapada, skinuto je sa dnevnog reda. Kao protivmeru, međutim, SSSR nije dobio ništa. Naprotiv, nastavljena je stara politika, zaoštreni odnosi sa Istočnom Nemačkom, koja je bila primorana da podigne zid u Berlinu.

Postoji čitav niz takvih primera gde Hruščov nije uspeo sa svojim inicijativama. Pogrešna je tendencija da se svaki takav predlog smatra kao odraz slabosti. To nisu bili znaci slabosti. Ubuduće

tako ne bi trebalo postupati. Ako Sovjetski Savez izadje sa pozitivnim predlozima treba ih kao takve primiti. Ako bi današnje rukovodstvo nailazilo na takav stav to bi moglo doprineti orijentaciji na kurs hladnog rata. A to bi bila ogromna šteta. Ne smeju se eksploatisati teškoće sadašnjeg sovjetskog rukovodstva. Obzirom da i ovo rukovodstvo ima teškoća i sa Kinezima i drugim, ne bi smelo imati teškoća i sa Zapadom, jer bi to imalo negativne posledice. To ne bi bilo u interesu ni zapadnih zemalja ni Sovjetskog Saveza, već bi koristilo samo onima kojima ni Amerikanci ne bi želeli da koristi.

Predsednik je dodao da sa optimizmom gleda na dalji razvoj događaja. Izbor predsednika Džonsona imaće veliki značaj za dalji pozitivan razvoj međunarodnih odnosa i pruža garancije da će se rešavanju pojedinih problema pristupati sa više realizma.

Zatim je Predsednik izjavio da bi želio da se osvrne još na neka pitanja, koja smatra posebno važnim.

Boravak u Kairu za vreme Konferencije neangažovanih zemalja omogućio mu je da se поближе upozna sa prilikama u Africi. Jedno od najakutnijih pitanja Afrike je pitanje Konga. Kod afričkih zemalja, bar kod onih koje su bile predstavljene u Kairu /ustvari ogromna većina/ prevladava uverenje da se situacija u Kongu pogoršala od kada su se SAD umešale u unutrašnja pitanja te zemlje. Dovodjenje Čombea, jedne tako diskreditovane ličnosti, da

sredi prilike u toj zemlji, predstavljalo je nesrećno rešenje. Čombe je pokušao da dodje na Kairsku konferenciju, ali ga tamo, kao što je poznato, niko nije hteo da vidi.

Predsednik Republike posebno podvlači da želi o ovom pitanju da razgovara sa senatorom iz sledećih razloga. Tokom Kairske konferencije Predsednik Republike je imao kontakte sa mnogim šefovima država i vlada afričkih zemalja. Neki od njih su mu sugerirali da, s obzirom na dobre odnose Jugoslavije sa zapadnim zemljama i Sjedinjenim Državama, pokrene pitanje Konga kod belgijskih i američkih državnika.

Govoreći o pitanju Konga, Predsednik je podvukao da je politika zapadnih zemalja, uključujući i SAD, vrlo štetna jer dalje vodjenje takve politike može da dovede do dugotrajnih trzavica i građanskog rata. Nužno je menjati tu politiku, jer predstavlja pokušaj uvodjenja neokolonijalističkih metoda u afričke zemlje. Do sada je samo delimično ispunio obećanje koje je dao nekim afričkim liderima - jer je o problemu Konga nedavno razgovarao sa belgijskim ministrom inostranih poslova, Spakom. Predsednik je Spaku otvoreno izneo ne samo mišljenje afričkih zemalja nego i svoje vlastito mišljenje i ukazao na ono što bi trebalo učiniti da stvari podju pravim putem. Spak je vrlo pažljivo slušao i složio se da je to važan problem o kome treba razmišljati i pokušati

da se nadje drugi način rešavanja. Na kraju je postavio pitanje šta bi trebalo učiniti da se pitanje Konga reši /senator Fulbrajt dodaje da je on baš ht_{eo} da to isto pita/.

Odgovor Predsednika na ovo pitanje je dosta kratak: pre svega, treba povući sve strane trupe iz Konga; zatim, ukloniti Čombea sa položaja predsednika vlade, jer je on upravo onaj zao duh koji je u velikoj meri kriv za sadašnje stanje u Kongu; najzad, prepustiti samom kongoanskom narodu da rešava svoje unutrašnje probleme, bez mešanja spolja. S obzirom na postojanje različitih struja u Kongu, Kongoanci će se, verovatno, najpre potući, ali će na ovaj način ipak pre doći u mogućnost da nadju zajednička rešenja za otvorene probleme svoje zemlje. Predsednik je takodje rekao Spaku da je svima poznato da Belgija i druge zapadne zemlje imaju krupne ekonomske interese u Kongu. Nastavljanjem sadašnje politike te zemlje se izlažu riziku da sve izgube. Pravilnijom politikom one bi, na dužem planu, mogle makar delimično sačuvati svoje interese. U Kongu treba slediti politički kurs saradnje i dugoročne pomoći. Takva politika bi bila pristupačna ljudima u toj zemlji, narodi Afrike bi odgovorili pozitivno na ovakvu politiku, jer oni gledaju realistički na stvari. (B. Crnobrnja dodaje da bi u takvoj situaciji ekonomski interes bio obostran.)

U vezi sa davanjem pomoći Predsednik je izjavio da se ekonomska pomoć izgleda brka sa neokolonijalizmom.

Ekonomska pomoć mora da bude čista od svih neokolonijalističkih tendencija. Pomoć koja se daje nije korisna samo za jednu stranu. U dužoj perspektivi pomoć će biti korisna i za one koji je sada daju, jer će ona omogućiti zemljama u razvoju da unaprede svoje potencijalne ekonomske snage.

Senator je primetio da se ovo uglavnom odnosi na Belgijance. Što se tiče Sjedinjenih Država, one nemaju ekonomske interese u Kongu. Kao što je poznato, SAD nisu bile za dolazak Čombea na vlast u Leopoldvil, niti su ga podržavale. Došao je, po svoj prilici, na vlast zbog toga što je u rukovodstvu Konga postojao vakuum. Čombe je možda čovek Belgijanaca. Možda bi bilo bolje da se SAD uopšte nisu mešale u ovu stvar. Međutim, dajući pomoć SAD su u mnogim slučajevima dovele sebe u vrlo nezgodne situacije.

Predsednik u nastavku izjavljuje da su zemlje zastupljene na Kairskoj konferenciji, a njihov broj odgovara polovini članstva Organizacije ujedinjenih nacija, odlučile da upotrebe sva sredstva kako bi se suprotstavile neokolonijalističkim pokušajima u Africi. Ne radi se samo o utisku već o rešenosti tih zemalja. Naročito zemlje koje se nalaze u susedstvu Konga osećaju opasnost koja im pretila od ovakve situacije. One polaze od toga da je Čombe najpre bio u Katangi, odakle je ugrožavao Kongo, sada je ceo Kongo pretvorio u Katangu Afrike, odakle ugrožava druge zemlje tog kontinenta. To pitanje se

tiče svih afričkih zemalja i predstavlja opasnost, jer bi moglo da ima djavolske posledice. Bilo bi pogrešno ako bi neko iz nedavnih lokalnih uspeha u borbi protiv narodnih snaga u Kongu, opijen takvim "uspesima", izvukao zaključak da je u toj zemlji sve svršeno. Može i Stenlivil da padne, kao i drugi gradovi, ali to neće doneti rešenje pitanja Konga. Time će rešenje tog problema biti samo odloženo za kasnije, ali će zato biti proliveno mnogo više krvi, i biće protiv interesa onih koji danas takvu politiku vode. Sa ovakvom politikom se ne može računati na rezultate u Africi, a prestiž SAD će trpeti. Bilo bi pogrešno svoj prestiž staviti na probu u jednoj ovakvoj situaciji.

U zapadnoj štampi, naročito u američkoj, vodi se pogrešna propaganda i tvrdi da su kod narodnih snaga u Kongu prisutni Kinezi. U Kongu, međjutim, Kinezi nisu uopšte prisutni, niti su u mogućnosti u fizičkom smislu da budu prisutni i kada bi to hteli. Situacija u Kongu se takodje pogrešno svodi na borbu protiv komunizma. I Spak se složio da se u Kongu uopšte ne radi o tzv. opasnosti od komunizma, već o jednom specifičnom društvu sa svojim problemima.

Predsednik je, zatim, ukazao na problem Angole, Mozambika i pitanje apartheida u Južnoafričkoj Republici. U Južnoafričkoj Republici se ne sprovode u život odluke Ujedinjenih nacija koje se odnose na problem apartheida, koji predstavlja sramotu za čovečanstvo. Što

se tiče Angole, Portugal se tamo ne bi mogao održati bez spoljne pomoći. Zapadne zemlje i SAD se ne bi smeli identifikovati sa politikom koju Portugal sprovodi u svojim kolonijama.

Prema tome, izvesne promene u politici su nužne. Potrebno je sprovesti u život odluke sadržane u Kairskoj deklaraciji. Pogrešno bi bilo stati na pola puta. Neangažovane zemlje treba da budu što aktivnije kako bi se spriječilo zaoštavanje međunarodne situacije, kako bi se konačno uklonili kolonijalizam i neokolonijalizam, kao oblici pljačke i eksploatacije na međunarodnom planu.

To bi, po mišljenju Predsednika bila u glavnim crtama osnovna pitanja na koja je želeo da ukaže.

Senator je u odgovoru izjavio da su izlaganja Predsednika Republike bila vrlo interesantna. Slaže se sa onim što je Predsednik rekao o Čombeu. Ponovo ističe da Čombe nije došao na vlast pomoću SAD, već pomoću Belgijanca. Lično je bio iznenadjen kada je Čombe postao predsednik vlade Konga. Pretpostavlja da je došao na taj položaj zbog nedostatka alternative. SAD nisu nikada bile u prijateljstvu sa Čombeom, ali se često zbog svoje politike pomoći nalaze upletene u vrlo teške situacije.

Senator je zatim zamolio Predsednika da iznese svoje mišljenje o odnosima Jugoslavija-SAD. Izrazio je zadovoljstvo što je pre neki dan potpisan program o kulturnoj razmeni, što ocenjuje kao korak u dobrom pravcu.

Predsednik je izjavio da sporazum o kulturnoj saradnji predstavlja dobru stvar, da su se odnosi izmedju Jugoslavije i SAD u poslednje vreme popravili. Sadašnja vlada Sjedinjenih Država je krenula putem dugoročnije politike na liniji Kenedijevih koncepcija, što otvara perspektive za dalji razvoj jugoslovensko-američkih odnosa u toku dužeg perioda vremena.

Smetnju u ovim odnosima predstavljaju česte promene u američkoj politici, što zavisi od dobre volje članova Senata. Često postoji raskorak izmedju politike američke vlade i Kongresa. Stejt Department želi da vodi konstruktivniju politiku, ali u Kongresu često preovladavaju sentimentalni i sitni interesi, koji to onemogućavaju. Prema tome, u vezi odnosa izmedju dve zemlje imamo samo jednu rezervu - da bi moglo i ubuduće da dolazi do čestih oscilacija u tim odnosima usled odluka Kongresa SAD, jer Stejt Department mora da se povinuje takvim odlukama.

Predsednik je zatim ponovio da su odnosi izmedju dve zemlje danas dobri i da postoje sve mogućnosti da se u budućnosti dalje razvijaju. Ti odnosi treba da se učvrste na jednoj realnoj osnovi. Pre dve godine završio se period kada je Jugoslavija dobijala besplatnu pomoć. Takva pomoć danas Jugoslaviji više nije potrebna, a i kada bi bila potrebna ne bi bila stimulativna. Jugoslavija mora razvijati sopstvene mogućnosti, ravnopravnu saradnju sa Sjedinjenim Državama, kao država

sa državom, a da se istovremeno prema Jugoslaviji ne vrši nikakva diskriminacija. Ravnopravna saradnja je u interesu obe zemlje, kako u oblasti trgovine, tako i u pogledu kredita. Predsednik Republike je zaključio da želi stabilniju i dugoročniju politiku sa Sjedinjenim Državama.

Senator je izjavio da teškoće u Senatu SAD često potiču od pojedinih senatora. Kao primer naveo je senatora Laušea, poreklom iz Jugoslavije, koji u Spoljnopolitičkom odboru Senata čini velike teškoće za normalizaciju odnosa sa Jugoslavijom.

Poslednja odluka povodom trgovine sa Kubom nije u skladu sa vladinom politikom i nada se da će biti korigovana. Kongres često stvara vladi teškoće u spoljnoj politici. Smatra da bi u spoljnoj politici izvršna vlast u Sjedinjenim Državama trebalo da ima slobodnije ruke nego u unutrašnjoj politici. Klasičan primer je slučaj Društva naroda, kada je Senat doneo odluku u potpunoj suprotnosti sa politikom predsednika Vilsona.

Greške i propusti koji u ovakvim uslovima nastanu obično se poprave poslije godinu-dve, pa im ne bi trebalo pridavati isuviše veliki značaj. Treba razumeti da se radi o jednom specifičnom sistemu vlasti koji je nastao u Sjedinjenim Državama i koji se vrlo teško menja i prilagodjava /pravila o neograničenoj debati u Senatu, napr./. Kada se stvari rasčiste i kada kongresmenima

postanu jasnije onda oni menjaju svoje stavove i odluke /primer sa klauzulom najpovlašćenije nacije u odnosima sa Jugoslavijom/. Senator izjavljuje da lično žali što je prihvaćena klauzula koja pogadja interese dobrih odnosa sa Jugoslavijom.

Generalni sekretar Predsednika B. Crnobrnja je dodao da se isti cilj /ograničenje prodaje poljoprivrednih viškova za dinarska sredstva - pr./ mogao postići prihvatljivijim obrazloženjem tj. zbog stepena ekonomskog razvitka koji je Jugoslavija postigla, umesto što je pitanje postavljeno na diskriminacionoj - antikomunističkoj osnovi.

Predsednik je izjavio da stavovi senatora odražavaju realistična gledanja, da su mu stavovi koje senator zastupa u Kongresu SAD vrlo dobro poznati i da ih visoko ceni. Ukazuje na činjenicu da pojedine mere Kongresa SAD ne pogadjaju samo rukovodstvo, već su usmerene protiv interesa celog naroda, što stvara u narodu neraspoloženje. Trebalo bi voditi računa da SAD od davnina uživaju simpatije u Jugoslaviji i da je narodu teško razumeti preduzimanje diskriminacionih mera.

Zatim se osvrnuo na odnose između SAD i Kube, gde je situacija vrlo zaoštrena. I ovde treba voditi računa da mere ekonomske blokade najviše pogadjaju kubanski narod, jer će rukovodstvo uvek imati dovoljno. Potrebno je realistički gledati na stvari i voditi računa

kako će se sutra razvijati odnosi sa tim narodom.

Senator Fulbrajt je izjavio da pitanje odnosa sa Kubom predstavlja ozbiljan unutarpolitički problem SAD, s obzirom na veliku blizinu Floride gde sada živi veliki broj Kubanaca. Ovo se najbolje pokazalo u toku poslednje predizborne kampanje. Radi se o situaciji koja se tiče cele Latinske Amerike, o potrebi zaštite od spoljne subverzije. Kastro pokušava, što pokazuje slučaj Venecuele, da izazove nemire u drugim latinoameričkim zemljama, vodi politiku uvoza revolucije. Zbog toga sve zemlje Latinske Amerike, osim Meksika, odlučile su da prekinu diplomatske odnose sa Kubom. Neadekvatno je reći da SAD sprovode ekonomsku blokadu Kube, jer se stvarno ne radi o potpunoj blokadi, ne sprečava se trgovina Kube sa evropskim zemljama. Ako Kastro prestane da se meša u unutrašnje poslove drugih država LA, SAD će ukinuti zabranu trgovine sa Kubom, može se očekivati smanjenje zategnutosti u odnosima.

Instaliranje sovjetskih raketa na Kubi je do maksimuma zaoštrilo problem. Za neke članove Kongresa Kuba predstavlja problem od prvorazredne važnosti. Za senatore iz Floride /Smathers/ to je tako važno pitanje kao što je za Jugoslaviju, na primer, nemačko pitanje. Oko 120 hiljada Kubanaca u Floridi na njih vrše stalni pritisak i postavljaju zahteve pred biranim predstavnicima.

Senator podseća da je u vreme pokušaja invazije Kube 1961. savetovao predsedniku Kenediju da ne učestvuje u tom poduhvatu, jer je smatrao da je to bila greška. Čak i senator Kiting iz države Njujork zahtevao je više puta preduzimanje energičnijih mera protiv Kube. Takve zahteve je postavljao i predsednički kandidata 1964. Goldvoter. Zasluga je sadašnje administracije da je u pogledu Kube pokazala strpljivost i suzdržljivost što nije pribegla upotrebi vojne sile što bi, recimo, pre sto godina bio slučaj. Vrlo teško je ograničiti ove zahteve za preduzimanje energičnijih mera. Ukazuje se na primer rešavanja pitanja Goe od strane Indije, iako je isti cilj mogla da ostvari drugim metodima. Sam se pita kakve bi stavove zauzimao da je izabran za senatora u Floridi umesto u Arkansasu.

Predsednik podvlači da je Jugoslavija odlučno protiv primene sile u rešavanju ovakvih problema.

Ambasador Elbrick napominje da je netačna postavka da SAD vode politiku sile protiv Kube zbog toga što se ne slažu sa režimom koji je tamo na vlasti. Naprotiv, vlada SAD polazi od toga da kubanski narod ima pravo da izabere oblik vlasti kakav mu najbolje odgovara. SAD su protiv politike subverzije kubanske vlade u zemljama Latinske Amerike.

Predsednik je primetio da izgleda Kubanci menjaju politiku, koja je ranije bila pogrešna.

Na to je senator Fulbrajt izjavio da ako sa tako promenjenom politikom nastave, da se može očekivati poboljšanje situacije.

Zatim podvlači, u vezi razgovora o Hruščovu, da su se odnosi između SAD i SSSR dosta dobro odvijali /avgusta 1963. lično je bio u Moskvi/. Ima utisak da je i sovjetsko rukovodstvo tako cenilo te odnose.

Što se tiče problema razoružanja Sjedinjene Države su se vrlo ozbiljno bavile ovim pitanjem. Do zastoja u pregovorima u Ženevi je došlo zbog pitanja inspekcije, kako obezbediti da se poštuju zaključeni sporazumi. S druge strane, zaključen je sporazum o Antarktiku, koji predviđa inspekciju i uspješno se sprovodi u život. Američko društvo je otvoreno i ne postavlja se nikakav problem kontrole.

Smena Hruščova izazvala je u SAD izvesnu zabrinutost, njemu lično je bilo žao kada je došlo do ovakvog postupka prema ličnosti Hruščova. Podseća kakva je zabrinutost zavladała u SAD kada se pre osam meseci pronela vest da je Hruščov umro. Šteta je što je do uklanjanja došlo baš u vreme kada su ljudi u svetu, Kongres SAD, počeli da shvataju ideje i ličnost Hruščova. Čitajući govor koji je Hruščov održao za vreme svoje poslednje posete Jugoslaviji došao je do zaključka da on nije dogmatičar, da je voljan da uči na jugoslovenskom primeru. Takođe, u govoru koji je održao u Mađarskoj Hruščov je realistički govorio o potrebi da ljudi jedu bolji gulaš i da se gradi

više kuća za stanovanje. Senator je izrazio nadu da promene u sovjetskom rukovodstvu neće izazvati vraćanje na dogmatizam, na ekscese slične onima iz Staljinovog perioda.

Govoreći o svojim iskustvima sadašnjeg boravka u Jugoslaviji, senator je izjavio da je sve ono što je video delovalo na njega vrlo ohrabrujuće, da je Jugoslavija postigla veliki napredak.

Predsednik primećuje da se u Jugoslaviji ne dozvoljava da preovlada osećaj zadovoljstva postignutim rezultatima.

Samozadovoljstvo i po mišljenju Fulbrajta označava kraj progressa. Većina u Sjedinjenim Državama ne smatra da sve zemlje sveta treba da budu uređene kao SAD. I u Sjedinjenim Državama se mnoge stvari mogu ozbiljno kritikovati. Veruje da će se budući razvitak kretati ispravnim putem.

Senator posebno podvlači jedinstven položaj Jugoslavije u svetu, s obzirom da ima dobre odnose kako sa istočnim tako i sa zapadnim zemljama, pa je u mogućnosti da pomogne obema stranama. Poseban naglasak daje na potrebu i korisnost da Jugoslavija, kada su u pitanju Sjedinjene Države, samo ne kritikuje američku politiku kada se sa njom ne slaže, već i da kaže koju dobru reč kada vlada SAD preduzme nešto što je i po njenoj oceni konstruktivno. Saveti jedne zemlje kao što je Jugoslavija mogu biti od velike koristi. Činjenica je da se u jednoj velikoj zemlji kao što su Sjedinjene

Države političari uglavnom koncentrišu na unutrašnje probleme, a malo vode računa o spoljnopolitičkim pitanjima, čak i onda kada se radi o članovima Spoljnopolitičkog odbora Senata. Kongresmeni i senatori su odgovorni za rešavanje lokalnih pitanja i njihov uspeh u tom pogledu je odlučujući na njihov izbor. Pri tome, ne treba se posebno zadržavati na stavovima ekstremista, Goldvotera, čija politika je bila vrlo bliska ratnoj politici.

Predsednik Republike je primetio da velike zemlje čine više grešaka od malih zemalja, koje se od grešaka moraju bolje čuvati. Još jednom podvlači, iako smatra da je to prevaziđeno, da ne bi trebalo ceniti jugoslovensku politiku prema tome koliko se približava i razvija odnose sa Sovjetskim Savezom. Jugoslavija želi da održava dobre odnose i sa novim sovjetskim rukovodstvom, jer je to u interesu zemlje. To se ne sme tumačiti kao odstupanje od poznatih koncepcija spoljne politike. Dobri odnosi sa sovjetskim rukovodstvom su korisni i za odnose Jugoslavije sa SAD i zapadnim zemljama. Isto tako, dobri odnosi sa Sjedinjenim Državama su od koristi i za odnose Jugoslavije sa Sovjetskim Savezom i drugim socijalističkim zemljama. Takva politika je ustvari politika miroljubive koegzistencije država sa različitim društvenim sistemima. Takvu politiku će Jugoslavija i ubuduće voditi, tu promena nema.

Na kraju, Predsednik je zamolio senatora Fulbrajta da predsedniku Džonsonu izruči njegove najbolje

želje za dalje učvršćenje prijateljskih odnosa između SAD i Jugoslavije. Izrazio je uverenje da će politička delatnost predsednika Džonsona, koji nastavlja politiku predsednika Kenedija, doprineti učvršćenju mira i poboljšanja odnosa u svetu. Izražava nadu da će predsednik Džonson shvatiti od kolikog je značaja kada između velike i male zemlje postoje dobri odnosi na punoj ravnopravnosti.

Predsednik je zatim izjavio da je već poslao čestitku predsedniku Džonsonu na izboru za šefa države SAD. Želio bi da ponovi koliko nam je bilo drago kada smo čuli za ovu veliku pobeđu, što će biti od koristi kako za Sjedinjene Države tako i za ceo svet.

Na kraju razgovora Predsednik je izrazio nadu da će predsednik Džonson moći posetiti Jugoslaviju u idućoj godini. Susret sa Predsednikom SAD pružio bi priliku za iscrpnu razmenu mišljenja o svim važnim međunarodnim pitanjima.

Senator Fulbrajt je obećao da će preneti ovu poruku i, u šali, dodao da će nastojati da ga ubedi o lepotama Briona i predložiti da i njega povede.